

tudi naši srednješolci. Pisana je popularno, toda z razumevanjem, in ne kvari pojmov, čeprav bi bilo želeli, da ji je slovensko slovstvo nekoliko manj tuje. Ker je osnovana na estetiki, na nauku o lepoti, mora predstavljati govorico likovne umetnosti v literaturo, kajti v likovni umetnosti je predvsem razvit problem forme, ki je podlaga lepote. Za literaturo je važnejši zmisel kot formalna lepota, rast misli in občutja o življenjski resničnosti, za kar ima literatura jezikovni izraz, ki daleč nadkriljuje govorico oblik v likovni umetnosti ali govorico muzikaličnih zvokov. Dr. J. Šile

Draguicha Lapčević: *La philosophie de l'art classique*. Paris, librairie Félix Alcan, 1927.

»Lepota je popolna forma življenja«, to je osnovna misel estetskega svetovnega nazora, ki ga je formuliral v ti knjižici srbski profesor Dragiša Lapčević. Človeštvo v svojem duhovnem življenju neprestano niha med skrajnostima idealizma in materializma. In sodobnost stoji pod vodilnim znakom skrajnega praktičnega materializma. Lapčević predlaga kot lek za to sodobno bolezen človeške kulture svojo filozofijo klasične umetnosti. Za napredek sodobne civilizacije je po njem neobhoden povratak k antiki sev ne v zmislu nje kopiranja, ampak v oblikah, primernih sodobnosti. Iz sedanosti moramo ustvariti sodobnega klasičnega človeka. Poživiti je treba antični princip, ker je to duhovni princip, ki se je najbolj približal splošnemu duhu vesoljstva. Antični klasicizem pa more biti pri tem stremljenju samo historična šola in regulator sodobnega. Klasična umetnost nam mora biti pomagalo na tem potu, ker umetniški genij odkriva ideje duha narave v estetskih resničnostih, ki so nadrealne. Umetniški genij antike je odkrival človeštvu estetski ideal, h kateremu človeštvo nezavedno stremi. Ideal je popolna oblika življenja, ki je pa antika ni dosegla in ki je dosegljiva šele po mnogih transformacijah. Svoja razpravljanja o antičnem klasičnem idealu razlaga Lapčević v glavnem ob analizi Belvederskega Apolona in s pomočjo nekaterih drugih glavnih del antične umetnosti. Osnovna misel mu je, da je umetnost neke vrste nezavestna filozofija (str. 45), da je ona najvišja duhovna potreba človeštva (str. 99) in da je bil cilj klasične umetnosti stare dobe izpopolnitev človeške rase (str. 101). Po mnenju pisatelja je daljnji napredek sodobnega človeštva, premaknitev z mrtve točke materializma možna samo potem s sodobne klasične umetnosti.

Idealistični svetovni nazor Lapčevićev, ki se nam kaže v tej knjigi, je plod absolutne estetske spekulacije; zanimiv je vsekakor kot odziv na duhovno krizo naše dobe, vendar toliko abstrakten, da mu nedostaja vsakega praktičnega pomena, ker razen osnovne misli ne pokaže nobene praktične poti.

Frst.

UMETNOST

Josef Plečnik: *Výběr prací školy pro dekorativní architekturu v Praze z roku 1911–1921*. V Praze 1927. Reprodukce a tisk České grafické Unie a. s. v Praze.

V tej, v najpopolnejši svetlotiskni reprodukciji izdani knjigi je objavil Plečnik izbrana dela svoje

praške šole. Zastopani so sledeči njegovi učenci, od katerih nekateri uspešno delujejo na Češkem: Jindřich Merganc, Otto Rothmayr, Bohuslav Andrlík, Fr. Matuška, Miroslav Hořejš, Fr. Oktávec, Fr. Novák, Alois Mezera, Václav Ložek, † Karl Faulhammer, Vladimír Baumgartl, Josef Fuchs, Fr. Průša, Josef Štěpánek, Alois Metelák, Josef Urban, Karel Štipl, Josef Franců, † Robert Smutný, Karel Černý, † Karel Beran, Antonín Moudrý, † Antonín Vondřejec, Josef Stejskal, Karel Mašek, Karel Řepa, Luděk Hilgert in Jan Václavík. Kakor smo že navajeni iz publikacij ljubljanske šole, je tudi tu Plečnik dodal delom učencev nekaj svojih iz one dobe. In to po pravici, ker njegovega dela ni mogoče oddeliti od dela šole in narobe. Ravno ta publikacija ponovno dokazuje, kako njegova osebnost absolutno obvladuje mišljenje in delo šole.

Zanimanje šole je osredotočeno prav za prav na ozek krog problemov, ki kot rdeča nit vežejo te osnutke in izvršena dela v celoto in ki so značilni za pedagoški ustroj Plečnikove šole. Kakor v Pragi tako tudi še danes v Ljubljani!

Vedno se ponavljajo teme: študije po antiki, stanovanjska hiša, mestna hiša, paviljon, kiosk, kapelica, slavolok, spomenik, oltar, pohištvo raznih vrst in le ena velika monumentalna naloga iz dnevnega programa sodobne Prage, načrti za cerkev na Král. Vinohradih. Vendar je ta izbor problemov, ki je na prvi pogled tako ozek, v resnici izredno širok in uvaža v celotno področje navadnega arhitekta, v arhitekturne umetniške naloge vsakdanjega življenja, kjer se mora začeti razumevanje za umetniško kvaliteto, če hočemo, da bomo kot zrele potence mogli ustvarjati izredne arhitekturno umetniške probleme sodobnosti, ki jih moderno življenje stavi pred one izvoljence, ki bodo v velikih centrih kulture ustvarjali oblike bodočnosti. Ta ozka zvezanost z vsakdanjim življenjem, zanimanje za probleme umetniške okolice srednjega in malega človeka je sploh značilna za Plečnikovo delovanje in so jo tudi že pogosto poudarjali.

Naj opozorimo le na nekaj najbolj značilnih strani ustvarjanja praške Plečnikove šole, kakor se javljajo po tu objavljenih načrtih: Sl. 8. Orgle, ali prav za prav vhodna stran cerkve, veže v trden arhitektonski okvir, ki je prosto po občutju posnet po ljudskih lesenih izdelkih, glavni vhod, klopi pod korom in kor z orglami. — Sl. 12. Osnutek za pohištvo z dekoracijo stene vred družji na srečen način zopet prosto posnete samostojno predelane klasicistične s poljudnimi rezbarskimi motivi; značilna je absolutna vodivnost osnovnega dekorativnega vzorca celote. — Sl. 20., 21. in 22. so značilna kombinacija klasicističnega pohištvenega motiva s svobodno posnetim geometričnim ljudskim dekorativnim vzorcem. — Za Plečnikov svobodni, modernim problemom prilagojeni klasicizem, ki pa izgublja najbistvenejše poteze, so značilne sl. 16 (slavolok), 18 (obrtna šola) 25 (paviljon), 56, 57, 94, 95. Poljuden rezbarski motiv je dal pobudo za umetniško formo za železni križ sl. 26. in 27. — Sl. 28. in 29., enodružinska hiša, estetsko izredno mikovno porablja osnovni motiv kmečke hiše z zidanim pritličjem in lesenim nadstropjem v obliki podstrešnega brunastega venca. Zelo mikaven, dekorativno bogat in po zamislu originalen je oltar sl. 30 in 31